

P A N U :

HIEMAN AKATEEMISISTA PERINTEISTÄ

Valokuva: Atte Kalajoki

Tohtorinväitös, josta viimeksi puhuin, on merkkitapaus korkeakoulussa kuin korkeakoulussa, vaikkakin useimmissa tapauksissa nykyajan suurissa yliopistoissa rajoitetusti vain siinä tiedekunnassa ja lähinnä osastossa tai laitoksessa, johon väittelijän työ liittyy. Ennen kaikkea väitöstilaisuus tietenkin on merkkitapaus väittelijälle itselleen, oli hän sitten nuori tai vanha. Vanhalle väittelijälle väitöskirja usein merkitsee pistettä elämäntyön "iin" päälle, vaikka ei välttämättä. Toiset ehtivät vielä eläkeiän kynnykselläkin esimerkiksi professorin oppituoliin. Nuorelle väittelijälle väitös merkitsee vasta uran alkua, jos suuntana on tiedemiehen ura. Nuoria nämä väittelijät nykyaikana yhä useammin ovatkin, sillä yhteiskunta tukee jo melko pontevasti nuoria lahjakkuuksia.

Vaikka väitöstilaisuus siis on

avoimien ovien tilaisuus, kuten jo olen todennut, siellä useimmiten vallitsee hieman totinen tunnelma, ja katederin ja korokkeen (välttämätön rekvisiitta) puolella on suorastaan juhlaista. Eiköhän vain aina ole ollut tapana, että suomalaisen väitöstilaisuuden päähenkilöt, väittelijä, vastaväittäjä ja kustos (valvoja, urheilukielellä "erotuomari") ovat pukeutuneet frakkiin tai muuhun pitkään takkiin, minkä lisäksi tohtorilla on ollut mukanaan tohtorinhattunsa siitä lähtien kuin hattuja on käytetty(!), noin kevyesti käsivarrella, niin kuin ennen sotilaslakki "rukkousasennossa".

Frakeissa herrat siis ovat näihin asti väitöksensä hikoilleet, arvattavasti hyvin usein lainafrakeissa, sillä ylioppilaalla eliikä maisterilla oli kai minun nuorena ollessani oma frakki vain, jos kuului "Yyällään" tai

oli perinyt, frakin nimittäin. Poikkeuksiakin oli, jopa velkasiakin sellaisia. Kun sitten naisetkin alkoivat tavoitella tohtorinhattuja, niin vähän muotia seuraavia kuin ne ovatkin, seurottelivat he miehiä pukeutamalla pitkään mustaan. Vasta alvan äskettäin väitöstilaisuuksien pukeutumisperinnettä on alettu murentaa, toisten mielestä aiheettomasti, toisten mielestä syytä. Meidän vanhojen liberaalisten konservatiivien kannan jokainen arvaa. Toisaalta on tietenkin juuri niin kuin professori Olva Ketonen näyttäisi sanoneen Helsingissä, kun perinteestä oli pari kertaa poikettu, että tiedon tulee näkyä päästä eikä pukeutumisesta. Filosofimme ei kuitenkaan kannata villapaitaa, vaan toteaa, että "liika on aina liikaa ja villapaita vaikuttaa itsetehostukselta". Ellen väärin muista, esiintyi em. väitöstilaisuuden kolmikko ensimmäisen kerran tummissa puvuissa Tampereen yliopistossa. Oulussa, jossa nyt on väitely 78 kertaa, oli ensimmäinen väitöstilaisuus, tiemmä, "mustissa" toissa keväänä, jolloin fil. lis. Erkki Viljanen puolusti kasvatustieteellistä väitöskirjaansa. Tohtoreilla oli kuitenkin tohtorin arvonsa merk-

kinä tohtorinhattu. Fil. tohtori honoris causa Antero Manninen Helsingin yliopistosta, Suomen kansalle tuttu Suuri Tietoviisas, sanoi, että tohtorinhattu tietenkin kuuluu mukaan, vaikka frakista luovuttaisiinkin, hattu on toki virallinen, vaikkei frakki olekaan. Helsingin yliopistossa on toisena tai siis oikeastaan kolmantena vaihtoehtona viitta, joita on hankittu muutamia muutama in tiedekuntiin. Meitä on kuitenkin niin moneksi, että esimerkiksi kolmella viitalla ei vielä selvitetä tilannetta, on pitkää ja ptkää, ohukaista ja paksukaista ja kakkien erilaisia yhdistelmiä. Oulussa väiteltiin toisen kerran ilman frakkia alla joulun, jolloin fil. liseniaatti Pertti Karkama puolusti kirjallisuustieteellistä väitöskirjaansa Snellmanlassa, Kasarmintie 8 (ent. kenkätehdas). Humaaneja tavoiltaan siis nämä Oulun akateemiset humanistit. Snellmanian humanistit, herra kustos ja herra vastaväittäjä, olivat jättäneet jopa tohtorinhattunsa kotiin, mikä saattoi johtua myös pelkästä hajamielisyydestä. Kummakos' tuo, onhan tuhat kaskua professoreiden hajamielisyydestä. Viimeisimmässä mainitsemassani väitöstilaisuudessa, Snellmanian ensimmäisessä, tuli sattumalta puheeksi myös korokkeelle asettuneen trion istumajärjestys: vastaväittäjä oikealla, intäjä itse vasemmalla. Tosiaan, kalkissa näkemissäni tilaisuuksissa ja näin myös Oulussa väittelijä aina on ollut oikealla, vastaväittäjä vastaavasti vasemmalla, paitsi OVL:n suojissa järjestetyssä Oulun humanistien ensimmäisessä väitöksessä. Kysymys lienee pelkästä sattumasta, väitöstilaisuuksien järjestämisestä kun ei yliopiston piirissä tietävästi vastaa mikään instanssi, niin — ellei sitten Snellmaniassa vaikuttanut asemiin filmaus! Eipä oikein uskoisi, että juuri Oulun humanistit tieten tahtoen olisivat ryhtyneet aitomuksiksi. Pääasia kuitenkin, ettei itse "tieteen tekemisessä" esiinny aitomuksia. Mitenkä se Ketonen sanoikaan: ..tiedon tulee näkyä päästä...

